

*Kıyamete Bir Milyar Yıl
Sorun Sende Değil, Kâinatta!*

NEDİM SAMUEL

www.nedimsamuel.com

Aralık 2018

Kıyamete Bir Milyar Yıl: Sorun Sende Değil, Kâinatta!

Kıyamete Bir Milyar Yıl kitabını okumaya karar vermem, üniversite topluluğumuzun kitap kulübünde okunacak kitap olarak seçilmesiyle gerçekleşti. Arkadi ve Boris Strugatski'nin okuduğum ilk kitaplarıydı. İlk başta bu kitaba, sadece kurgusal bir bilim kurgu eseri gibi görüp bir macera kitabı okur gibi başladım. Ancak ilerledikçe, bu eserin böyle olmadığını fark ettim.

İnternette daha önce yapılan yorumlara baktığımda en çok dikkat çeken noktalardan biri, olay örgüsünün bozuk olduğuna dair eleştirilerdi. Umut Çomak ve başka birçok kişinin belirttiği gibi, ilk başta çeviri hatası olarak düşündüğüm bu durum, aslında farklı bir yazım tarzının özelliğiydi. Ben bu durumu ilk defa Marguerite Duras okurken hissetmiştim. Bu yazım türünden bahsetmeden önce, yazarlar hakkında kısaca bilgi vermek istiyorum.

Arkadi Strugatski işin kurgu kısmında yer alıyor; kendisi bir dil ve edebiyat mezunu. Boris Strugatski ise fizik bölümünden mezun olmuş, o da bilimsel tarafı tamamlıyor. İki kardeş bir araya gelerek edebi kurguyu bilimsel gerçeklikle birleştirip önemli eserler ortaya çıkarıyorlar. Yaşadıkları dönem, İkinci Dünya Savaşı'na denk geliyor, bu da birçok yazar gibi onları da etkilemiş. Savaş dönemi, varoluş sorunsalını temel düşünce odağı haline getirmişti. Bu düşünce, her coğrafyada farklı varoluşsal sorunlar yarattı. Elbette Rusya'da da benzer fakat biraz farklı gelişti. Dolayısıyla, bu düşüncelerin farklı milletlerde nasıl ele alındığını tarihsel olarak öğrenmek önemlidir. Ahmet Gögercin hocamın dediği gibi, *bir edebi eseri incelerken yazıldığı dönemin toplumsal düşünce yapısını bilmek, siyasi gücün ideolojisini göz önünde bulundurmak ve dönemin edebi felsefesini çözmek* gerekiyor.

XX. yüzyılın ortalarında, temeli varoluşçuluğa dayanan yeni bir düşünce akımı ortaya çıktı: Absürdizm¹. Bu, tüm varoluşsal çabaların boşa olduğunu savunan ateist bir düşüncedir. Edebiyatta işlenen absürd temalar, insanın yalnızlığı, dünyanın sessizliği, arayış içinde olmak ve bilinçsizlik gibi konulara odaklanır. Bu eserde de bu temalara kısmen değinilmiş. Ancak bizim için önemli olan diğer nokta, *yeni roman*² akımıdır.

Klasik romandaki insan tiplerini kullanarak karakterler yaratmaktan ziyade, yeni romanda karakterlerin söyledikleri ve düşündükleri ön plana çıkar. Karakterler, anlattıklarından başka

¹ L'absurde (bkz.: Søren Kierkegaard, Albert Camus, Samuel Beckett, Eugène Ionesco, vd.).

² Le nouveau roman (bkz.: Alain-Robbe Grillet, Nathalie Sarraute, Michel Butor, Claude Simon, Robert Pinget, vd.).

bir şey değildir. Bu tür eserlerde bir konu ya da bir olay anlatılır ve genellikle anlatım boyunca kahraman kendini arar. Yazar, eserini klasik romandaki gibi bir plan doğrultusunda yazmak zorunda değildir. Bu nedenle, olay örgüsünde bir devamlılık sorunu ortaya çıkabilir. Eğer bu akımla yazılmış başka bir kitap okursanız, benzer bir durumla karşılaşabilirsiniz. Yani, ne çevirmende ne yayıncıda ne de yazarda bir hata var. Hatta edebiyatçı olan Arkadi Strugatski'nin de bunların bilincinde olduğunu düşünüyorum.

Daha önce incelediğim yorumlardan alıntılar yaparak devam etmek istiyorum. (Yalnızca Türkçe yazılmış incelemelere göz atma fırsatım oldu.) Umut Çomak, Kasım 2015 tarihli yazısında³ şu önemli noktaya değiniyor: “*Kitap boyunca olayın kurgusundan çok, karakterlerin psikolojisini okuyoruz.*” Gerçekten de bu ifade, yukarıda bahsettiğimiz yeni roman akımının özeti niteliğinde. Kitapta klasik romanlardaki gibi bir mekânın biçimlendirdiği bir karakter yok. Karakterler, söylemlerinin ve ait oldukları sınıfın sözcüsü konumundalar. Konuştukları her şey, onların ve yansıttıkları sınıfın psikolojisini oluşturuyor.

Kitapla ilgili olarak, sansür olayı da dikkat çekici bir konu. Kitabı bitiren herkes sansüre uğramış bir durumla karşılaşmadığını söyleyecektir. Ancak sansür, aslında sonsözde belirtildiği üzere, alt metinde yer alıyor. Bu, yazar ve editör arasındaki bazı sembolik ifadelerin çıkarılmasıyla ilgili bir anlaşmazlıktan kaynaklanmış.

Kitabın arka kapak yazısında⁴ ve Derin Demir’in Kasım 2015 tarihli yazısında⁵ belirttiği üzere, kitabın özünü “*Fantastik olayları fantastik olmayan varsayımlarla nasıl açıklarsın?*” sorusu oluşturuyor. Bu soru, ana karakterin başına gelen olayları aktarırken nasıl bir yol izleyeceği ve bilim dünyasını nasıl savunacağına dair bir ipucu veriyor. Eğer ana karakteri tüm bilim dünyasının temsilcisi olarak kabul edersek, karşısında bilinçli ya da bilinçsiz bir güç bulunacaktır. İster uzaylılar deyin ister rakip devletler, sonuçta bir mücadele söz konusudur: Kendine, topluma, dünyaya ve kâinata karşı bir mücadele. Kitabın arka kapak yazısında yer alan ve absürdizm akımına gönderme yapılan şu cümlede olduğu gibi: “*Kıyamete Bir Milyar Yıl, edebiyatın “Sorun sende değil, kâinatta!” deme biçimi.*” Bu dolaylı yoldan insanı kasteden kâinatın varoluşsal bir sorunu.

³ <https://kahramangiller.com/kitap/malyanov-kabarciklari-kiyamete-bir-milyar-yil/> (9 Aralık 2018).

⁴ *Kıyamete Bir Milyar Yıl*, Türkçesi Hazal Yalın, İthaki Yayınları, Aralık 2017, ISBN: 9786053754855. Bu yazıdaki tüm çeviriler Hazal Yalın’a aittir ve bu kitaptan alınmıştır. Alıntılar için yayıncıdan izin alınmıştır.

⁵ <https://gazetemanifesto.com/2015/kiyamete-bir-milyar-yil-7000/> (9 Aralık 2018).

“... *Fantastik olayları fantastik olmayan varsayımlarla nasıl açıklarsın?*”

Bu soruya birçok farklı cevap verilebilir. Genellikle “fantastik” denildiğinde, benzer nesneler ve düşünceler akla gelir. Bir insanın hayalinde canlandırdığı her şey, çoğu zaman fantastik olarak algılanır. Ancak bu düşünce kısmen yanlıştır. Aslında gözümüzle gördüğümüz, duyduğumuz, hissettiğimiz ve mantığımızla kavradığımız “gerçek” dediğimiz her şey birer fantastik olaydır.

Örneğin, bir böceğin incecik bacaklarıyla yürüyüşünü bir gözlemleyin. Bu nasıl fantastik bir olay olamaz? En küçük hücrenin bir makine gibi çalışmasından, evrenin uzak köşelerinde birbirini kovalayan gezegenlere kadar her şey birer fantastik olaydır. Jean-Paul Sartre’ın dediği gibi, “*Tek bir fantastik nesne vardır; o da insandır.*”⁶ Aslında bu sözde “fantastik” olarak adlandırılan yalnızca insan değil, insana dair olan her şeydir. Bu açıdan bakıldığında, insanın düşünceleri, hayalleri ve algıları da bu fantastik gerçekliğin bir parçasıdır.

Öte yandan söz konusu eserde fantastik olmayan tek bir şey vardır o da ölümdür. Ölüm bir varsayım kabul edilebilir ve bu yüzden yaşamda fantastik olmayan tek gerçek ölüm olabilir. Ve bu da tüm fantastik dünyayı bir anlamda açıklığa kavuşturur.

Kitabın adı “*Kıyamete Bir Milyar Yıl*”⁷ ve bu başlık, içerikle doğrudan örtüşmüyor gibi görünüyor. Belki de bilimin ışığı dünyanın sonunu aydınlatıyordu ya da bilim zincire vurulmuştu ve dünyanın sonunu hazırlamak isteyenler tarafından kullanılıyordu. Bu zincirden kurtulmaksa çok uzun sürecekti. Yankı Enki’nin yazısında⁸ belirttiği gibi: “...*basit ama gizemli vakaların kıyametle, dünyanın sonuyla bir ilgisi var mıydı? Belki de bilimin öznesi olması gereken bilim insanları, farkında olmadan nesne haline gelmiş, böylece bu kıyamet öyküsünün gizli öznesi de bilinmeyen güçler olmuştu.*” Bu bilinmeyen güçler, yani bilimi kontrol edenler, zaten bilimi hep savaş için kullanmadı mı? Çok eskiye gitmeye gerek yok, geçtiğimiz yüzyılda makineli tüfekler, insansız savaş araçları ve nükleer bombalar gibi birçok bilimsel gelişme yaşandı. Eğer bunlar birer “gelişme” olarak kabul ediliyorsa, belki de gerçekten bilim bizi bir kıyamete sürüklüyor ya da biz bilimi bu yöne sürüklüyoruz.

Yine Yankı Enki’nin belirttiği gibi, eserde modern çağa yönelik eleştiriler bulunuyor. Yazarlar, yaşadıkları dönemin olaylarını, insanların acımasız rollerinin nedenlerini ve bu rollerin

⁶ “*Le fantastique moderne n’a plus qu’un seul objet: l’homme.*” (Situations II (?), Jean-Paul Sartre).

⁷ Başlık birebir tercüme edilmiş: *За миллиард лет до конца света.*

⁸ <https://www.insanokur.org/strugatski-bu-karanligi-lambalarla-aydinlatamazsin> (9 Aralık 2018).

doğuracağı sonuçları ele alıyorlar. Bunları kavramak ilk başta zor olabilir. Bunun en büyük nedenlerinden birinin kitabın edebi bir editörü olmamasından kaynaklandığını düşünüyorum. Kitaba başladığınızda, klasik bir bilimkurgu romanı gibi sadece macera unsurları bekliyorsunuz, ancak ortasına geldiğinizde hala bir macera görmüyorsunuz. Aslında kitap, altıncı bölüme kadar bir bilimkurgu altyapısı hazırlıyor ve sonrasında ana karakterin olaylara tepkileri üzerinden felsefi ve sosyolojik tartışmalar başlatıyor. Son yirmi sayfada bu daha da belirgin hale geliyor.

Eser, ana karakterin ruhsal yalnızlığını vurgulayan bir anlatımla başlıyor. Bu anlatım, yeni romanın bir özelliğinden yararlanılarak, *anlatım kuralları hiçe sayılarak*, verilmiş. Aniden gelen bir siparişin karakterdeki bilinçsizliği ortaya çıkarması monolog bir biçimde aktarılıyor. Ana karakter, bu sipariş sonrası bilinçsizce kendine sürekli sorular soruyor. İlk sayfadaki ortam betimlemesinden de anlayabileceğimiz gibi:

“Mutfak masasında, ekmek kırıntılarının arasında üzerinde kurumuş yumurta kalıntıları olan tavadan, bitmemiş bir bardak çaydan ve ucu ısırılmış, yağı sızan bir parça çörekten bir natürmort sergileniyordu.” (sf. 9).

Bu alıntıdan, ana karakterin uzun süredir yalnızlık çektiği sonucuna varılabilir. Belki de bu yalnızlık, eşinin gittiği gün başlamış olabilir. İlerleyen paragraflarda, kedisini beslerken en son ne zaman yemek verdiğini hatırlayamaması da bunu destekler. Ardından habersiz bir posta gelir ve karakter bilinçsizce kendine sorular sormaya başlar. Birinci bölümde, bilim insanı olan arkadaşıyla yaptığı ciddi telefon görüşmesi, arkadaşı tarafından alaycı bir şekilde yön değiştirilir ve ortam ciddiyetsiz bir hale bürünür. Olay örgüsünün merkezinde yer alacak ve sonraki bölümlerde ölecek olan komşusu Snegovoy, ilk kez burada karşımıza çıkar. Birçok “yeni roman” etkisindeki eserde olduğu gibi, aniden bir olay gerçekleşir ve ardından kapı çalar; böylece konu insan ilişkilerindeki absürtlüklere gelir.

İkinci bölümde, tüm saçmalıklara rağmen insan ilişkilerinde samimiyetin önemi vurgulanıyor. İnsanlar arasındaki absürtlüğün çözümü olarak samimi ve dürüst ilişkiler öneriliyor. İnsan ilişkilerinde güven, dürüstlük ve samimiyetin temel olduğu belirtiliyor. Örneğin, evlilik konusunda:

“(…) Evlilik sence nedir? Gerçek bir evlilik. Entelektüel bir evlilik. Evlilik bir sözleşmedir. (...) Arkadaşlığın en önemli şey olduğunu düşünen karı ve kocanın, öncelikle arkadaş olmaları bağlamında. Sadakat ve dostluk. Evlilik dostluktur. Dostluk üzerine bir sözleşme, anlıyor musun?” (sf. 25).

İnsanlar arasında yaygınlaşan yalnızlık, bilinçsizlik, neşesizlik ve dünyanın sessizliği ancak insanlar arası ilişkilerin samimiyetle artmasıyla sonlandırılabilir:

“Kim kesti neşenin sesini?” diye neşeyle sordu Malyanov, “Bu dünyada her şey saçmalık! Sadece tek bir lüks var, o da insani münasebet!” (sf. 26).

Sonrasında, kendisinin de bu konuda samimi olmadığını fark eder. Bölümün sonunda, komşusu Snegovoy onu evine davet eder. Beş yıldır tanışmalarına rağmen, Snegovoy’un evine ilk kez girdiğini o an fark eder.

Üçüncü bölümde, konu tekrar değişir ve bilim ile otoritenin çatışmasına odaklanılır. Her yerde geçerli olan bir gerçek varsa, o da her bilimsel ve sanatsal çalışmanın bir otorite tarafından kontrol edilmesidir. Eserde bilim insanlarının bu otoriteye karşı bir başkaldırısı söz konusu olduğundan, şu ifadeyi paylaşmak çok anlamlı olacaktır:

“Sonra aklına kendisinin kahrolası bir suçlu değil; bir bilim adamı, bir bilim doktoru, çalıştığı dairede önde gelen biri olduğu aklına geldi. Ayrıca küçük bir çocuk da değildi. Bacak bacak üzerine attı, daha rahatça yayıldı ve soğukkanlılıkla konuştu.” (sf. 35).

Bu bölüm, otoritenin yenilmez bir üstünlüğe sahip olduğunu vurguluyor ve bilimsel çalışmaların, otoritenin çıkarlarına hizmet etmedikçe hiçbir önem taşımadığını ortaya koyuyor. Bölümün sonunda, bu çatışmanın asıl kaybedeninin kim olduğu netleşiyor. Snegovoy hayatını kaybederken, ana karakterimiz Malyanov’a gelen Igor Petroviç, onu çalışmalarına dikkat etmesi konusunda uyarıyor.

“Malyanov gözlerini bir çizime, bir Igor Petroviç’in yüzüne çevirip duruyordu. Bunların hiçbir anlamı yoktu. Hem de öyle saçmaydı ki, konuşmanın, bağırmanın hatta susmanın bile bir anlamı yoktu. Aslında böyle bir durumda yapılması gereken uyanırmekten ibaretti.” (sf. 37).

“Önemi yok” diye tekrar etti Malyanov. “Biliyor musunuz, bunun sizin için önemi yok,” dedi aceleyle masadan kağıtları toplayıp ve çekmeceye tıktırırken. “Sen şurada lanetlenmiş gibi otur, çalış çabala, sonra birileri gelsin ve bunun önemi olmadığını söylesin.” Yere çöküp dağılmış olan müsveddeleri toplarken söyleniyordu.” (sf. 38).

Dördüncü bölümde, ana karakterimiz, karşı karşıya kaldığı genel soruna bir çözüm bulma umuduyla çok güvendiği diğer bilim insanı olan, arkadaşı Veçerovski'nin yanına gider. Bunca yaşanan olaydan sonra bilimsel çalışmalarına devam etmek ne kadar mantıklıdır? Belki de umursamadan yaşamayı tercih eden ve Malyanov'u da bu düşünceye ikna etmeye çalışan, sekizinci katta oturan Veçerovski haklıdır. (Burada üst katta oturmasını, bilim dünyasında

saygın bir konuma sahip olmasıyla ilişkilendiriyorum. Ayrıca giysisine, ev düzenine ve pahalı kalemine yapılan vurgu da bu görüşümü destekliyor.)

“Bizi neyin beklediğini kim bilebilir ki? Ne olacağını kim bilir? Belki de güçlü bir şey olacak, belki adice bir şey. Belki de ölüm gelecek, belki ölüme mahkûm edecekler. Geleceğe fazla dalmak yersiz...” (sf. 56).

Beşinci ve altıncı bölümlerde, ana karakterimizin ilk başta telefonla konuştuğu arkadaşı Vayngarten’in otoriteyle yaşadığı durum ve yanında bulunan Gubar adlı adamın yaşam öyküsü anlatılıyor. Bu bölümlerde, bilim kurguya özgü alt tema sürdürülüyor. Sonunda bu üç arkadaş, bilim dünyasını derinlemesine düşünmeye başlıyorlar ve otoriteyi sorgulayarak bir çözüm arayışına giriyorlar.

Yedinci bölümde, sekizinci kattaki Veçerovski de bu tartışmaya dahil ediliyor. Onlardan daha önemsiz bir konuyla ilgilenen Glukhov adlı bilim insanı da ekibe katılıyor. Veçerovski’ye göre, bu otorite yüksek bir uygarlık ve bilimi kendi çıkarlarına göre sınırlıyor. Bilimi savunmanın aslında dünya biyolojisini savunmak anlamına geldiğini vurguluyor. Ayrıca, çözümün tüm bilim insanlarını ikna etmekten geçtiğine inanıyor ve durumun ciddiyetini şu şekilde özetliyor:

“(…) Eviniz yandığında ya da fırtınada yıkıldığında ya da sel alıp gittiğinde eve ne olduğunu değil, şimdi nerede yaşayacağınızı, nasıl yaşayacağınızı ve ondan sonra ne yapacağınızı düşünmelisiniz... (...) ...başınıza gelenlerin HİÇBİR İLGİNÇLİĞİ YOK. Burada ilginç bir şey yok, incelenecek bir şey yok, analiz edilecek bir şey yok. Bütün bu sebep arayışlarınız, tembel merakından başka bir şey değil. Nasıl bir presin altında ezildiğinizi değil, basınç altında nasıl davranacağınızı düşünmelisiniz. Ve bunu düşünmek de Asoka Krallığıyla ilgili fanteziler kurmaktan çok daha güçtür, çünkü bundan böyle her biriniz YALNIZSINIZ. Kimse size yardım etmeyecek. Kimse size akıl vermeyecek. Kimse sizin adınıza karar vermeyecek. Ne bir akademisyen ne hükümet ne de ilerici insanlık... Valya bunu yeterince iyi anlattı.” (sf. 89-90).

“HİÇBİR İLGİNÇLİĞİ YOK!” Yaşanan her şeyin üzerinde düşünmeye değer hiçbir yön bulunmuyor. Veçerovski için bütün bunlar sadece saçma uğraşlar. O, izlenen yoldan çok sonuca odaklanıyor. Bu durumda, tamamen yalnız olduklarını kabul etmek en başta önemli çünkü dünyada gerçek bilim insanları bir azınlık konumunda ve otorite tüm insanlığı zaten etkisi altına almış durumda.

“Çünkü karanlık bir çağda yaşıyoruz... (...) Çağımız hâlâ yüksek silindir şapkalar takıyor ve biz de koşmaya devam ediyoruz, eylemsizlik saati ve gündelik uğraşlarımıza veda saati çaldığında ayrılık ânı da gelir ve artık hiçbir şeyin hayalini görmeyiz...” (sf. 90).

Bir seçim yapmak gerekiyordu. Glukhov’a göre neyi seçmemiz gerektiği çok açıktı. O bütün bilimi bırakmayı ve yaşamayı öneriyordu, acaba savaştan korkuyor muydu?

“Ama bu çok açık!” dedi Glukhov, alışılmadık bir duyguyla. “Neyi seçmeniz gerektiği açık değil mi? Hayatı seçmek gerek! Başka neyi? Teleskopunuzu değil, aletlerinizi değil... Bırakın teleskopunuz boğazlarında kalsın! Nebula gazlarınız da! Yaşamak gerek sevmek gerek doğayı hissetmek gerek hissetmek diyorum, onun içinde eşinmek değil! Bir ağaca, bir çalıya baktığımda hissediyorum, biliyorum ki bu benim dostumdur, birbirimiz için varız, birbirimize muhtacız...” (sf. 91).

Otorite, bütün insanlığı etkisi altına almıştı dedik. Peki, bu nasıl oldu ya da olmaya devam ediyor? Sekizinci bölümde sorgulama başlıyor. Bütün bu olaylar, bu saçmalıklar neden yaşanıyor? İnsanlar, kıyamete doğru sürüklenen bu absürtlüğün farkında değiller. Peki, bilim insanları nasıl oluyor da otorite karşısında hiçbir güç elde edemiyorlar? Sekizinci kattaki Veçerovski’nin ağzından dinleyelim bu soruların cevaplarını:

“(...) Şimdi, daha düne kadar bir insan, toplumun bir üyesi olduğumu, kendime has kaygılarım ve sıkıntılarım bulunduğumu, ama toplum tarafından konulan kuralları takip ettiğim sürece (ve bu da hiç zor sayılmazdı, şimdiden bir alışkanlık haline gelmişti), olası bütün tehlikelerden polis, ordu, sendikalar, kamusal düşünce, dostlar ve aile tarafından korunmakta olduğumu ve nihayet çevremdeki her şeyin karmakarışık olduğunu, bir çatlağa gizlenmiş yayın balığının yalnızlığına düştüğümü, çevremde ise korkunç ve ayırt edilemeyen, iri dişlere bile ihtiyacı olmayan gölgelerin yürüdüğünü ve süzülüğünü, beni un ufak, dümdüz etmek, hiçliğe çevirmek için bunların yüzgeçlerinin hafif bir hareketinin yeteceğini düşündüm ansızın... Ve anlamam gerekiyordu ki, bu çatlakta oturduğum sürece dokunulmazdım. Hatta daha da korkuncu; beni insanlıktan ayırmışlardı, tıpkı koyunu sürüden ayırdıkları gibi ve bilinmeyen bir yere, bilinmeye bir nedenle sürmüşlerdi, bunu fark etmeyen sürü ise sakince yoluna devam ediyordu ve uzaklaşıyor, uzaklaşıyordu...” (sf. 97).

Dünyada var olan insan icadı bütün her şey, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler ve bunların kötü amaçlar için kullanılması, insanın doğa üzerinde tiranlık kurması ya da diğer insanlar ve canlılar üzerinde baskı kurması ve yüksek uygarlık adı altında dünya üzerinde bilinçaltı psikolojik bir savaşı yönetmesi... Bütün bunlar insancıl mı? Aslında bu, tam bir saçmalık ve bu absürtlüğe sessiz kalan bir dünya, bir insanlık var.

“(...) Baudelaire’deki gibi. Fazlaıyla insani, yani hayvani. Aklın ürünü değil, akılsızlığın ürünü. “Dur bakalım!” dedim, bir elimde çaydanlık, diğerinde de bir paket Seylan çayıyla.” (sf. 100).

Charles Baudelaire’in burada belirttiği önemli bir nokta var: Her şey insancıldır. İnsan, doğanın bir parçası olan bir hayvandır; bu nedenle, insan hem akıllıdır hem de hayvan olduğu için

akılsızca ve vahşice davranabilir. Malyanov'u, gerçeği fark eden insanlığın saçma ve bilinçsiz bir haline benzetebiliriz.

Akıl, kendini nükleer bir savaşın akılsızca vahşetiyle yok edebilir. Varoluşun absürtlüğü, yok oluşun nedenleri ve insanlığın tüm ilkel davranışları, bilimin uğraştığı yüksek uygarlık seviyesine giden yoldaki ilkel bilimsel çatışmalar arasında yer alır. Bu meseleler basitçe ele alınmamalıdır.

Dokuzuncu bölümde Vayngarten'in seçimine tanık oluyoruz. Vayngarten, savaştan çekilmeyi tercih ediyor. Onun için dünyadaki en değerli şey, kişiliği, ailesi ve dostları. İnsanlık ve dünyalılarının onuru için ya da galaktik bir saygınlık uğruna mücadele etmek istemiyor. Kendi varoluşsal yalnızlığını seçiyor. Bu tercih, absürdizm temalarına uygun olarak bir kıyaslama ile sunuluyor:

"On dokuzuncu yüzyıl değil bu. On dokuzuncu yüzyılda korkutuyorlardı. Yirminci yüzyılda böyle aptallıklarla uğraşmıyorlar. Yirminci yüzyılda satın alıyorlar. Beni korkutmadılar, satın aldılar, anlıyor musun, ihtiyar? Seçim işte! Ya seni pestilin çıkıncaya kadar eziyorlar, ya da iki akademi üyesinin almak için birbirlerini yedikleri yeni bir enstitüyü sana veriyorlar." (sf. 123-124).

Daha sonra Vayngarten, Malyanov'u da Veçerovski'nin elinden kurtarmaya çalışıyor. Seçimini pes etmekten yana kullanmasını istiyor. Ama her ne olursa olsun, Yankı Enki'nin de yazısında belirttiği gibi "söz konusu cehennem ya da kıyamet sadece seçili bireylerin değil tüm uygarlığın meselesidir." Bu durum eserde şöyle açıklanmış:

"(...) Tam sükûnete erişiyorsun, kendini ikna ediyorsun, sonra yeniden başlıyorsun... Elbette, yirminci yüzyıla on dokuzuncu yüzyıl arasında bir fark var. Ama yara, yaradır. Yaralar iyileşiyor, kapanıyor ve tam onları tamamen unutuyorsun ki, hava değişiyor ve ağrımaya başlıyorlar. Her zaman böyle, her yüzyılda." (sf. 137).

Onuncu bölümde Malyanov, projesini Veçerovski'ye sunmak üzere yola çıktığında, geri çekilme kararı alan Glukhov ile karşılaşılıyor. Bu karşılaşma, varoluşsal farklılıkları ele alma fırsatı sunuyor. İkili, intihar olaylarının nedenlerini bir kıyaslama ile irdeliyorlar, her yüzyılda giderek büyüyen bir yara olarak nitelendirilen bu durumu eserde şu şekilde aktarılıyor:

"Geçtiğimiz yüzyılda insanların teslim olmaksızın kendilerini vurduklarını söylerler. İşkenceden ya da toplama kamplarından korktukları için değil, işkence altında çözülmekten korktukları için değil, sadece utandıkları için. (...) Ama yine de bir fark var. Çağımızda, başkalarının önünde utandıkları için kendilerini vuruyorlar: toplumun önünde, dostlarının önünde... Ama geçen yüzyılda, kendilerinden utandıkları için kendilerini vuruyorlardı." (sf. 136).

Son bölümde Malyanov, Veçerovski'yi vazgeçirmeye çalışırken, onun da öldürüleceğini söyler. Ancak Veçerovski kendinden emin ve güven doludur. Ne de olsa, kıyamete daha bir milyar yıl var; bu süre zarfında neler olup biteceğini kim bilebilir?

Son olarak, Arkadi ve Boris Strugatski kardeşler, bu eserlerinde bilimin doğaya, insanlığa, otoriteye ve kâinata karşı olan mücadelesini, bilim kurgu altyapısıyla birlikte tüm absürtlüğü gözler önüne sererek; içinde bulunduğumuz yüzyılın sorunlarını ve insan yaşamındaki saçmalıkları etkileyici bir edebi çalışma ile sunmuşlar. Boris Strugatski'nin sonsözde belirttiği gibi, alt metin dikkatlice gizlenmiş olsa da yine de kendini bir şekilde göstermiş ve bu durum yetkilileri rahatsız etmiştir.

Böyle bir eseri dilimize kazandıran Hazal Yalın'a ve tam metin olarak yayımlayan İthaki Yayınları'na teşekkür ederim. Dilimizde de bu tür bilinçli eserlerin ortaya çıkmasını temenni ederim.